

**R. P. Christophori De Ortega È Societate Iesu, Quondam
Scolasticæ Theologiæ publici Professoris, ac ejusdem
Facultatis Præfecti ... Theologia Controversiarum
Dogmaticarum, & Scholasticarum, de Divina ...**

**Ortega, Cristóbal de
Lugduni, M.DC.LXXX.**

V. De ineffabilitate Dei.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-94274](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-94274)

rium ex illo 1. Cor. 2. *Spiritus omnia scrutatur etiam profunda Dei*, ita arguit pro Spiritu Sancti diuinitate Athanasius in Concilio Nilen. d. contra Arium sub finem; vbi *scrutari* idem, atque comprehendere significare vult: si- cuti, & Idacius clarus lib. contra Varimandum, Basiliius contra Eunomium, S. Thom. in eum locum. Vbi idem si- gnificari, & probari ait ex Sap. 7. *Vbi omnia proficere Spiritus sanctus dicitur*. Et primo quidem scrutati profun- da Dei tantumdem valere, atque penetrare, & compre- hendere certum est vocum proprietate est. Quod autem de comprehensione, & penetratione, seu scrutatione abso- lute dicta, ac sine addito *ex propriis viribus* loquuntur est comperit. Cum enim comprehensio Dei ex propriis vi- ribus (quomodo creature exploratio impossibilis est) apertius Spiritus sancti diuinitate contra Arianos euince- ret, addere illud *ex propriis viribus* non oniterent, vt eius diuinitatem clarius ex eo loco monstrarent, si alie- nis etiam viribus, ac proinde omnino, & absolute à creato intellectu Deum comprehensibilem censerent. Huc etiam spectat illud Ambrosij recitatum à nobis cert. 2. n. 2. sub finem. *Nam quantum ad immensitatem Dei* (quoad eius intelligibilitatem) *quidam nobis modus* (terminus) *figitur contemplationis*: quia eo ipso pondere circumscribimur, (ne ipsum contemplatione ambire possimus) *quo creatura sumus*. Tertio idem implicite docuerunt Patres omnes à nobis recitati cert. 2. n. 2. & 3. aliterentes nullam crea- turam visionem quantumvis perfectam esse Dei plenam no- titiam, Deum integre, pleniter, seu plene perfecte, inte- gre, totaliter pro rei dignitate, aut, sicut ipse nouit, re- presentare. Denique pro stricta hac Dei incomprehen- sibilitate sunt Patres omnes, qui teste Valq. 1. p. d. 37. c. 2. variis locis inuisibilem absolute Deum negant. Cum enim illum à Beatis videri certum ex scriptura sit, contra aperta à Deo Scripturæ testimonia negare non possent inuitibi- lem, nisi incomprehenibilem intelligerent.

QVÆSTIO V.

De ineffabilitate Dei.

X attributis Dei negatiuis nomine, quæ creaturam cognitionem concernunt, postremum eius ineffa- bilitas est, ac proinde eius examinanda: propria hic sedes.

CERTAMEN I.

Hæc de re Patrum, Scholasticorumque sententia.

Essenti propriè aliquid idem est, atque illud nomi- nibus alijs, vel alijs significare: id quod, & intel- ligationem loquentis, ac essentis de re, quam loquitur, sup- ponit, & capacitatem eam percipiendi, in eo, ad quem sermo, aut nomen dirigitur. Etenim nemo id, seu de eo, quod nusquam nouit, effari potest, cive nomen impone- re, vt alteri illud nomine, aut oratione significet: ne- que de illo cum eo, qui percipere nequit (ni amentia ver- set), sermonem habere, illudve ei nomine intrinsecare. Cum autem Deus tum ob summam ipsius excellentiam, tum ob ipsius excellentissimam ac creatis spiritibus supereminen- tem spiritualitatem, sensu corporeo percipi, adhuc abstra- ctius, nequeas, sit sane vt in eo, ad quem nomina Dei diri- gi locutione de eo possunt mens, ratio, atque intellectiua potentia necessarîo supponatur. Atque hæc quidem apud omnes certa, atque ex ipsis terminis nota.

2. Illud vero non æquè aptum omnes est constans: vnde scilicet desumenda, taxandaque sit impositionis, & signi- ficationis nominum magnitudo? ex qua incertitudine, atque inde orta opinionum varietate circa præsentem questionem sententiarum diuersitas nata est. Quidam enim

aiunt eam totam pensandam esse ex perfectione cogniti- nis in eo, qui nomen imponit; commotando tamen capa- citatem eius, ad quem sermo, aut voces dirigitur ad per- ciendum ea, quæ nos concepimus: effique significare vo- lumus: quandoquidem inter nomen imponentem, eoque videntem, nomina signa quædam, & Symbola sunt. Ita Anestiodor. 1. summ. cap. 3. Henricus art. 73. summ. qu. 9. S. Thom. 1. contra gentes cap. 31. & 1. par. qu. 13. art. 1. Alex. 1. par. qu. 48. n. 1. Albert. in 1. d. 22. qu. 1. n. 5. S. Bonavent. art. 1. qu. 1. vbi etiam Ricard. corp. & ad 3. & Thom. de Argentina, Capreol. & Ballolis art. 2. conclus. 3. & 4. & Marfil. qu. 25. art. 2. Caiet. 1. p. qu. 13. art. 1. Ferrar. 1. con- tra gent. cap. 31. Nolter vero Valquez d. 57. c. 2. à n. 8. & cap. 3. e contra docet nomen significationem non ex perfectione cognitionis eius, qui loquitur, eoque alteri significat; sed eius, cui eis nominibus significatur esse pensandam. Vnde si is, cui aliquis loquitur, aliunde rem melius nouit, quam loquens ipsi, nomina perfectius si- gnificabunt: id quod exemplis multis ostendit, & ratione, quia nimirum loquens non sibi nomine significat, sed ei, cui loquitur, quique cum audit loquentem.

3. Hinc citati pro prima sententia docent à viatori- bus non posse nomen imponi, quod Deum quidditatiuè, & vt est in se, significet; posse tamen eiusmodi nomen imponi à Beatis, quia nimirum hi Deum, vt in se est, concipiunt, & vident, ac proinde ad illum significandum pos- sunt nomen imponere; secus autem viatores, qui cum vt in se est, non percipiunt. Cum autem significatio, vt diximus, audienti, siue relata ad audientem sit, Henricus expressius alijs ait: à Beatis, multoque melius à Deo im- poni posse nomen quidditatiuè, & vt in se est, significans; non autem à viatoribus, sed Beatis solum: id quod nec reliqui, qui cum ipso sentiebant negare poterunt. Val- quez verò contra censeat, non solum Beatos, sed & via- tores posse Deo nomen imponere, quod ipsum quidditati- uè, & sicuti est significet. Siquidem quouis nomine à viatoribus significetur, ex eo Beati, qui Deum clarè vi- dent sicuti est, ad quidditatiuè videndum excitabuntur. Refert pro se Scotum in 1. d. 22. qu. vnica. Okanum, & Gabrielem ibidem art. 3.

4. Vt autem clarius, ac sine vllo amphibologia: peri- culo nostram sententiam proferamus, circa illud primum dubium opinionem oportet præmittere. Censeo ergo cum Doctoribus primæ sententiæ: significationem nominum, iuxta perfectionem cognoscendi rem, ad quam significan- dam impostum est, in eo, qui ipsum imponit taxandam, metiendamque prorsus esse. Neque hanc veritatem pen- dere ex eo, quod voces, seu nomina conceptus nostros formales, ea imponentium significant, vt censeat Valquez c. 1. num. 1. fine. Etenim, licet res obiectas significant, eo- rumque ad placitum signa sint, eas tamen non aliter signi- ficare possunt, quam vt ex parte obiecti proponuntur, & representantur: quare aliter, quam eis obiectantur signi- ficari per voces, quæ, vt res ad placitum eorum signifi- cent, imponuntur, assumi ab imponentibus minime pos- sunt: cum id, quod de re non percipiunt velle significare minime possint. Etenim, qui de Deo omnipotentiam solum cognouerunt: cum ad id, quod de Deo cognouerunt, significandum alijs Omnipotentia, vel omnipotentis no- men imposuerunt, ad alia quæ de Deo non nouerunt si- gnificanda illud instituire, nec voluerunt, nec velle po- tuerunt, v.g. Iustitiam, Immenstatem, Trinitatem; imò neque eis ad id significandum sibi vicissim vti possunt.

5. Quod autem tot exemplis adductis Valquez probat id solum profecto est: ex nominis vnus, quod de Deo di- citur, auditione, posse in eo, qui alia de Deo, vel Deum aliter, atque is, qui nomen imposuit, aliunde nouit ad eum aliter cognoscendum, vel alia plura de eo cogitanda, excitari aliunde posse: nimirum ex adseruatis à me actæ alterius aliunde habitæ de Deo cognitionis speciebus; non autem ex vi significationis nominum Omnipotentia: aut Omnipotentis. Confirmatur: quia alias his, qui plura de Deo prædicata norunt, imò omnia tam essentialia, quam attributalia, & personalia amplius omnipotens, quam iis, qui pauciora norunt, vi significationis intimaret: imò idem omnino quod prædicata Dei omnia: quod ipsum de quouis Dei nomine dicendum cum sit, ex dictis omnia Dei nomina synonyma forent: quod est & absurdum, & falsum apertè, alioqui iustitia est misericordia, Omnipotencia,

ORTEGA
In J. part
D Via

tentia, &c. in sensu non solum identico, sed formali verè de Deo dicerentur.

6. Inde vero absurdo non mediocriter fieri, innumeras propositiones in sensu formali apud omnes falsas verum habere. Denique ratio est: quia, licet voces, & nomina, & alia, quæcumque ad loquendum aliis signa ad placitum, nostros conceptus ad placitum non significant; aut nostrorum conceptuum apud alios substituta sunt: quare in representando aliis obiecta significative metas representandi obiecta, quas formales nostri conceptus de obiectis habent, prætergredi nequeunt. Quoniam vero, ut nos cum omnibus supponebamus, nominum impositio ad significandum aliis instituta, nataque est, ac proinde audiendum, siue eorum, ad quos sermo est, percipiendi, quod significari intenditur, capacitatem concernit sit plane, ut non, nisi ad eodem modo percipientes, vel iuxta modum saltem, quo possunt percipere, significatio nominum esse possit. Etenim, si obiecta aliter, quam possent ab eis percipi nomina, & signa illis significarent, qui eis ad illos loquerentur, fabellam, ut aiunt surdo narrarent.

7. Licet autem vera omnino hæc sint. Verum etiam est ab eo, qui superiori modo cognoscit obiecta, dum tamen modum inferiorem ea cognoscendi, quem solum ij, ad quos loqui vult, habent, habereque, vel natura sua, vel ex accidenti, aut statu suo possunt, nomina ipsorum capacitati significatiua rebus possit imponere; licet non eo modo, quo significant aliis eas ipse percipiat: quia tunc, licet casualiter & indirecte ipse percipiat, absolute tamen res percipit, neque significationem nominum è sua cognitione vult mereri, sed ex eorum capacitate, & modo cognoscendi sibi notis, quibus cum loquitur. Licet enim nemo rem ultra id, quod de ea nouit, vel ultra modum, quo eam nouit, significare aliis possit velle, ut supra dicebamus: aut minus de ea, ac imperfectius aliis significare velle optime potest, ac non in totum voces, suo conceptui sublinere. Unde constat quid veri, quidve falsi in eis Doctorum opinionibus, & distinctionibus sit de possibilitate imponendi nominis quidditatiui Dei à viatoribus respectu Beatorum, & à Beatis respectu viatorum.

8. Denique sciendum est nomen Deum significans posse esse significans Deum quidditatiue, seu essentialiter, ac non quidditatiue, & essentialiter, sed accidentaliter. Primum est, quod Dei essentiam significat. Secundum est, quod non Dei essentiam, sed eius accidentia seu affectiones designat; cum autem in Deo accidentia, seu affectiones eius essentia physice, siue, ut physice est, adesse non possint, sit, ut nomina Deum non quidditatiue, & essentialiter, sed accidentaliter significantia in nomina ipsum physice, siue, quatenus physice est, significantia, & quatenus metaphysice est diuini nequeant: Cum necessatio ipsum quatenus metaphysice est nomina extra essentiam ipsius debeant significare: contra verò in nominibus Deum quidditatiue significantibus res enunt. Cum enim in duplici ordine, & physico, & metaphysico quidditas, & essentia Dei inueniatur, nomina Deum quidditatiue significantia in duo membra diuini merito queunt, nempe in ea, quæ Deum quidditatiue, & essentialiter metaphysice loquendo significant, & in nomina, quæ Deum quidditatiue, & essentialiter physice, siue, ut in se physice, & realiter, representant. De quibus postremis nominibus solummodo questio esse potest. Nam de nominibus essentialiter, vel extra essentialiter, seu accidentaliter metaphysice ipsum significantibus possibilia esse, atque à nobis ipsum per species alias, atque sensibilibus ad instar cogitantibus imponi posse, atque ita à nobis effabilem esse questio non est. Cum tota Theologia imponi ita à nobis, cuique nos vti posse, ac Deum, deque Deo effari prius demonstraret.

9. In eo solum questionis præsentis vertitur Cardo. An Dei nomina quidditatiua physica, siue eius quidditatem physicam, aut eam, ut physice in se est, significantia imponi à creatura rationali queant: an nequeant? quod ipsum est Deum, ut in se physice est, à creatura rationali effabilem esse, vel ineffabilem. Quoniam vero in Deo, ut physice, & ut in se est duplex obiectibilitas, seu representabilitas confidetur (ut de comprehensione, & incomprehensibilitate agentes dicebamus qu. 4.) altera quasi ostensiva, altera vero intensiva, cuique Dei comprehensio adæquari debeat. Deum quidditatiue physice, & ut in se est

effari nominibusque significare depicte cogitare valeamus: vel, ut in se physice est, secundum eius quasi extensionem, vel secundum eius quasi intensionem, seu omnimodam intrinsecam obiectiuam cognoscibilitatem.

CERTAMEN II.

Dei à creatura rationali quidditatiua physica ineffabilitas comprehensua ac non comprehensua etiam nature viribus certa omnino est; secus secunda supernaturaliter.

1. Prima conclusio. Deus quidditatiue physice sumptus comprehensua effabilitas omnino ineffabilis à creatura, imò & à Deo creatura est. Est omnium scholasticorum axioma fere dogmaticum; idque solum voluit Henricus citatus, asserens Deum non posse seipsum effari, adhuc Beatis, secundum rationem immensitatis, non quidem, quæ attributum est, quasi in ordine ad locum, sed in intelligibilitate immensa, seu infinita, & summa obiectiua: quiddid primo modo cum Scotus intelligat. Hanc conclusionem suadent Testimonia Patrum statim referenda ac definitio Concilij Lateranensis recitata qu. 4. cert. 2. num. 3. ex cap. *firmiter*: ratione insuper Theologica. Et primo quoad primam partem: Etenim cum nominis significatio conceptus qui in imponentibus illud est, representationem prætergredi nequeat atque ex alia parte nulla omnino cognitione creata comprehendi Deus possit, ut fere dogmaticum est, sit plane, ut Deus à creatura vlla nomine ipsum, ut physice est, comprehensiuè significante dici nequeat. Secunda pars aqua facilitate probatur: quia nulli aliquis loqui potest de re aliqua, nisi iuxta modum, quo ipse illam potest percipere, ut etiam ostendimus: ergo cum creatura nequeat Deum comprehensiuè percipere, nequibit nomine sui comprehensiuo loqui Deus creatura.

2. Secunda conclusio. Deus quidditatiue physice sumptus, siue, ut in se physice est creatura viribus naturæ solis ineffabilis est alteri creaturae viribus eisdem relicta. Hanc conclusionem tenent etiam omnes, atque, ut minimum, sensu Deum ineffabilem dictum credo, ac definitum cap. illo sumitur, de summo. Trinit. atque dictum à Dionysio 1. de diuin. nomin. *Dei neque nomen est, neque sermonem*: à Iustino Martyre Apolog. 2. pro Christian. & Orat. Paraneitica med. *Deo nomen imponi non possit*. Inquam sententiam scripsit etiam Nazianz. Orat. 34. 2. de Theolog. ex Platone in Timæo, ac passim Patres alij. Ratio vero Theologica est: quia creatura Deum, ut physice in se est, naturæ viribus solis cognoscere nequit: ergo neque nomen quidditatiue physice, & ut in se est, sumpti Dei, imponere, aut cum ita effari poterit. Probatur consequentia: quia nominum significatio nequit excedere in significatione obiecti modum representandi illud, quem imponentium cognitio habet: item, cum locutio audientis capacitati perceptiue conformari etiam debeat, aliter quam creatura viribus naturalibus relicta intelligere Deum possint nomina illis significare, aut ad illas loqui nemo potest: cum autem creatura ex naturalibus Deum, ut physice in se est, nequeat intelligere, neque pro eis nomina quidditatiua physice, & ut in se est Deum significantia poterunt à creatura rationali naturæ viribus imponi.

3. Dico tertio. Creatura rationalis è solis naturalibus viribus nequit nomina quidditatiua physice Dei, seu, ut in se est, etiam pro Beatis imponere: est contra Scotum, Gabrielem, Okamum, & Vafq. supra citatos. Probatumque ex eodem principio, eademque ratione, qua prima conclusio secundæ pars proximè probabatur: quia nimirum nominum significatio nequit prætergredi modum representandi obiecta, qui in cognitionibus ea imponentium est: sentandi obiecta, qui in cognitionibus ea imponentium est: atque creatura rationalis cognitio, è solis naturæ viribus nequit Deum quidditatiue physice ei representantem re: ergo neque eius nomina creaturae, adhuc beate eum quid

quidditativè physice, seu, ut in se ipsa est, significare, patet vltima consequentia: quia nomina nequeunt obiecta, quæ significant ultra suam significationem significare: esto alius aliunde melius audito nomine ea valeat percipere, atque per illud ad melius ea percipiendæ excitetur, ut Beatis in re præsentis potest contingere. Id enim ut diximus cert. 1. non ex vi significationis nominum est, sed aliunde ex aduersariis speciebus beatæ visionis, quæ eo nomine Dei abstractiuo auditu excitantur: atque inde cum lumen gloriæ, & species impressa Dei adsit, Dei visionem efficiant.

4. Denique conclusio quarta sit. Dei nomen quidditativum physice, seu, ut in se Deus est significans, neque à Deo ipso, neque à Beatis pro creaturis rationalibus relictis ad naturæ vires imponi potest: Bene tamen pro Beatis ipsis, aut aliis, qui è Dei privilegio adhuc in statu viæ Deum vident: quare absolute à creatura rationali non posse absolute quidditativum physice Dei nomen imponi dicendum est. Hæc conclusio est Nostri Valq. citati, & reliquorum, quos pro veraque opinione certam. 1. referemus. Probat: quia creaturæ viribus naturæ relictæ nequeunt Deum, ut in se est percipere; Beati autem ita cum percipere possunt: quare, licet, & Beati eiusmodi nomina quidditativè physice Deum significantia absolute possint imponere, quia ita cum cognoscunt, ac respectu ita cum percipiuntur tunc ac cordate possint: at respectu eorum qui Deum ita percipere non valent non magis ea imponere possunt, quam surdis, aut trunco loqui. Ex quibus omnibus constat Deum nomine sui comprehensivum ineffabilem creaturæ omnino esse tam actiue, quam passivè ineffabilem: atque utroque modo creaturæ relictæ viribus naturalibus esse quidditativè physice respectu etiam Beatorum ineffabilem. Secus autem actiue, & passivè Beatis, seu Deum ut in se est videntibus inter se.

DISPUTATIO VI.

De attributis Dei negativis definitione.

ATRIBUTUM Dei negativum definitione ea, ut diximus sunt, quorum nomen negativum non est, sed positivum; at, quod ea significatur non nisi negatione à nobis explicatur, ac definitur. In his vero sunt spiritualitas, vel immaterialitas, seu spiritus prædicatum, quod negatione corporis, seu prædicati corporeitatis à nobis explicatur. Simplicitas quæ negatione compositionis, (cuius occasione an Deus totus possit ut forma aliquid cum creatura aliqua ut subiecto componere disputabimus.) æternitas, quæ negatione termini in duratione definitur, idemque quod immortalitas est.

QUÆSTIO I.

De Dei spiritualitate, seu incorporeitate.

QUÆSTIONEM hanc de Dei spiritualitate magna ex parte cum Quæstione de Dei simplicitate confundunt Antiquiores nonnulli, existimantes substantiam simplicem, præsertim totalem, corpoream omnino repugnare. Verum cum plures docti Recentiores minime repugnare opinentur, quæstio de Dei spiritualitate diuersa omnino est à quæstione de Dei simplicitate, seu incompositione, substantiali adhuc. Cum, etsi corporeus foret Deus simplex tamen absolute essentiali substantiali compositione esse posset. Item, licet spiritualis sit, uti esse hic ostenditur, ex eo tamen conceptu realis, & vera in eo compositio, tum ex essentia, & substantia, seu personalitate, quæ in Angelis vul-

go admittitur, tum ex substantia, & accidentibus non excluderetur: quare Dei spiritualitate statuta, quæstio de eius simplicitate & incompositione locus maneret.

CERTAMEN I.

Deum spiritum esse non corporeum dogmaticè contra errores stabilium.

EX Philosophis Deum esse corporeum Stoici docuerunt: dicebant enim Deum esse hunc mundum, qui sensu percipitur, teste Damasceno de hæres. Licet enim Epiphani. hæresi 5. eos animam mundi fecisse Deum asserat; id tamen de eorum aliquibus solum refert Damascenus ibidem. Et licet id omnes cum Democrito docuissent, non inde ab eo purgarentur errore cum anima corporea esse possit, sitque de facto in compositis naturalibus pluribus. Maxime cum iidem cum Democrito apud Euseb. 14. præpar. Euang. cap. 6. Epiphani. & Damasc. citatos Deum, quem mundi animam putarunt, ignem pilæ formam habere docuerint, pro eodem errore Thaletem Miles. Euseb. ibi expressè retulit atque Anaximenem Augustin. 10. Confess. pluresque alios Cicero 1. de natura Deor. nec pauciores Aristoteles 1. physicor. alios eorum errores referens, qui hunc etiam supponunt, de illis enim lib. 4. text. 52. & 57. ait nihil non corporeum intelligere vnamquam potuisse. In eundem etiam errorem inpegere Philosophi omnes, qui sap. 3. ignem, aquamve nimiam, Solem, aut Lunam Rectores mundi putabant. Ac tandem gentiles omnes, Philosophi etiam, qui Romanor. 1. commutauerunt gloriam incorruptibilem Dei in similitudinem hominum: volucrum, quadrupedum, &c.

2. Ex his vero, quibus fidei veræ lumen affulsit in eodemprehenduntur errore ex Iudeis Sadducæi Actor. 23. Atque ex Christianis Manichæi apud Augustin. de hæresi, c. 46. 3. confess. c. 7. & epist. 74. cuius erroris inter eos Antesignanus extitit Audius, vel Audæus pius alias monachus, tempore Arij teste Epiphani. & Damascen. suprar. licet cum sub Valente, & Valentiniano Imperatore ponat Theodoret. 4. hæret. fabular. c. 13. & 4. histor. cap. 19. cui Tripartita consensit lib. 7. c. 11. Nicephorus autem sub Iunioris Theodotio, ac Recentiores tandem de eius tempore non conveniant: de eius nomine assecra. Audiani, vel paulo immutata voce Odiani, vel Vadiani ab Augustino dicebantur. De errore vero ipso Antropomorphitæ. Nec de sunt qui præfatos hæreticos ab eo errore purgare velint. Nam Damasc. supra, & Aug. hæresi, seu c. 50. Ex Epiphanio id schisma eorum, non hæresim fuisse affirmant; licet durissime illud Genes. 1. *Faciamus hominem ad imaginem, & similitudinem nostram*, ab eis asserant explicari, quia id nimirum de hominis ad Deum similitudine secundum corpus explicabant. In quo tamen error aperte me iudice continetur.

3. De eodem incutatur errore Tertull. ab August. 10. de Genesi ad litter. cap. 25. vbi contraria docuit. ait: cum Deum impossibilem Catholicæ semper teneat, & tamen 8. de anima, corpus omne passibile dicat; cum superius corporeum dixisset Deum. Eum tamen ab eiusmodi errore excusat de hæresi. c. 86. quasi solum velit asserere Deum non esse inane quid, & fictum, sed verum, cum corpus cum dixit. Non secus atque ad Colossens. 1. dicitur *plenitudo divinitatis in Christo corporaliter*: id est, non fictè, & apparenter inhabitare. Et quidem neque citato loco de anima is apud Tertullian. legitur error, neque locus alius eius ab Augustino aliisque Recentioribus, qui Tertullianum Antropomorphitis adiungunt, notatur. Sed notatur tamen à Nostro Valquez 2. aduersus Marcion. c. 16. vbi cum errorem his verbis expressit. *Quanta erit diversitas divini corporis, & humani, sub eisdem nominibus membrorum, tanta erit diversitas, & animi divini, & humani differentia, sub eisdem licet vocabulis sensum*. Nec refert lib. de Trinit. cap. 6. & 7. fusè ostendere Deum spiritum esse: is enim liber Tertulliani non est, sed Novatianus,